

"Baratzea: ekosistema erresiliente bat": Mauricio Matías Navarrok baratze- eskola bat eman zuen zeru zabaleko gela batean

Cooperativa Liberté · 09 de abuztua de 2026 · Cooperativa Liberté

Itsasotik ehun metrora eta lurra zazpi gradutan zuela, irakasleak hiru entrega filmatu zituen Universidad Liberté-ren agro arloko diplomaturarako. Nola prestatzen den ordokitxo bat, zergatik usaintzen den lurra ukitu aurretik eta zer aldatzen den izaki bizidun bat balitz bezala tratatzean.

Eskola esker on batekin eta definizio batekin hasten da: "zeru zabaleko gela bat". 2025eko uztaila da, **Perla Colomboren** huerta Don Raúl-en, Camet Norten, itsasotik ehun metrora. Han **Mauricio Matías Navarrok** hiru entrega grabatu zituen **Universidad Libertéko Libertad Alimentaria y Hábitat Sustentable** diplomaturarako ("Elikadura Askatasuna eta Habitat Jasangarria") —2026an **Cultivando Soberanía** ("Burujabetza Lantzen") izena hartu zuen formakuntza—, eskuliburu batena ez den agindu batekin: benetako baratze bat erakustea, neguan, haizea aurka duela.

► Contenido audiovisual disponible en la versión web de esta nota.

Hiru entregak, hamabi minutu. Ondoren datorren guztia hemendik dator.

Izan ere, hori da lehen ikasgaia, eta ez da ikasgai gisa esaten. Baratze bat ekainean eta uztailean filmatzea, "hotz bortitzekin" eta "aurkako baldintza klimatiko horiekin guztiekin", erakusteko une txarrena aukeratzea da. Navarrok hala ere aukeratzen du, eta bi aldiz aipatzen du: garai honetan zaila da landare-materiala egoera onean izatea. Ikusten den baratzea ez da liburuxkakoa.

"Gure quinta baratzea da"

Lurra ukitu aurretik, eskolak begiratzen ari denari nola deitzen zaion aztertzen du. Ikusten dena —fruta-arbolak barazkiekin nahastuta— izen propioa du: leku batzuetan *frutado* (gastelaniazko hitza) deitzen zaio, konbinazioagatik. Argentinan, "quinta" hitzak beste zerbait izendatu ohi du, animaliak dituen ingurune bat, landetxea. Navarrok korapiloa askatzen du baimenik eskatu gabe.

Herriaren, latitudearen, munduko lekuaren arabera, izen ezberdinak hartuko ditu. Guk lorategia ere dei diezaiokegu. Hau bizi garen lur-paradisuaaren lorategiaren zati bat da, zaindu behar duguna eta gure biziraupenerako behar duguna.

— **Mauricio Matías Navarro**

Argibideak txikia dirudi eta ez da hala: herrialde ezberdinetatik egiten den diplomatura batean, hitzaren inguruan ados jartzea da praktikaz elkar ulertzeko baldintza.

Hazten dena babesten duena

Lur horretan limoi-arbolak, almendrondoak, sagarrondoak, iñabarrak, erremolatxak, tipula freskoak, kondimentu-landareak eta usaintsuak hazten dira. Horietako ezer ez litzateke posible bilduko ez denik gabe: formioak, kasuarinak eta babesle lana egiten duten beste espezie batzuk. Baratzea, beraz, inguratzen duenetik hasten da.

Lurra, "izaki bizidun mota bat"

Bigarren entrega lurrarena da, eta hor dago eskolaren muina. Proposamena materia organikoa txertatzea da —uzta hondarrak, belar lehorra, konposta, harra-konposta, biopreparatuak, mikroorganismoen ekarpenak—, Navarrok metaforarik gabe adierazten duen helburu batekin: ordokitxoaren lurra izaki bizidun mota bat izan dadila, erresilientziarako eta elikagai-orekarako gai dena.

Eta gero metodoa dator, teoria azalpen batetik eskola hau bereizten duena. Nola

jakin lur bat osasuntsu dagoen: usainduz.

Lehen geruzetako lur bat, lehen zentimetroak oso organikoak, humus asko dutenak, bizitza asko dutenak. Usaindu dezakegu eta baso-lurraren usain atsegina sumatuko dugu. Horrek osasun ona eta lur-kalitate ona adierazten digu.

— **Mauricio Matías Navarro**

Bigarrena ukituz igartzen da: lur bigunak hatzak sartzen uzten ditu. Eta hirugarrena eskolaren adierazpenik politikoenea da, ia oharkabean esana. Hondakinetatik edo asfaltotik abiatzeak ez du lurra kondentatzen: materia organikoarekin lan eginez, "hori hartan bihur dezakegu, gutxienez azaleko geruzetan". Lurra ez da patu bat.

Lehen geruzetako lur biguna, iluna eta askatua. "Hatzak sar ditzakegu", dio Navarrok bideoan.

Zazpi gradu: neurtu landatu aurretik

Eskolak kameraren aurrean neurtzen du. Hamaika koma bat gradu inguruko tenperatura laboreen garaieran. Zazpi eta sei eta erdi bitartean lurraren lehen bost-hamar zentimetroetan. Zazpi koma bi landaketa-sakoneran.

Zenbakiak garrantzia du baimentzen duenagatik eta baimentzen ez duenagatik. Landatzeko balio du. Udaberri eta udako espezieak ereiteko hamalau gradu beharko lirateke. Horregatik da garaia, bere hitzetan, "aldaketa-interfase bat": estalpe azpian irailean, urrian eta azaroan landatuko dena ereiten da; zuzenean lurrean baratxuriak, tipulak, ilarrak eta baba freskoak joaten dira. "Eta ez askoz gehiago eremu honetan."

Zazpi koma bi gradu landaketa-sakoneran. Udaberri eta udako espezieak ereiteko hamalau beharko lirateke: zenbaki horrek erabakitzen du zer sartzen den gaur ordokitxoan eta zer ez.

Estalkiak hiru lan aldi berean egiten ditu

Prestatutako ordokitxoaren gainean estalkia (mulch) jartzen da, eta Navarrok pilaketaz justifikatzen du: laboreekin lehiatzen diren espezieak kontrolatzen ditu, ura aurrezten du, azalera tanten eta eguzkiaren eraginetik babesten du, higadura saihesten du eta elikagaiak kontzentratzen ditu. Amaieran gainerako guztiak gainditzen dituen argudioa gehitzen du: kontrol "askoz eraginkorragoa da, energia-kostu txikiagoarekin".

Ordokitxoa nola lantzeari buruzko ohartarazpen bat ere badago: behin sakatuta eta aberastuta, horizonteak ez alderantzikatzea, lurra ereite batetik bestera ez itzultzea. Materia organikoarekin eraikitzen dena palarekin desegin daiteke.

Landarea belar lehorrez estalitako ordokitxora sartzen. Estalkia behar bezainbeste irekitzen da hartzeko eta gero berriro ixten da.

Estalpe azpian: hurrengo denboraldia non hasten den

Hirugarren entrega, 2025eko uztailaren 5ekoa, negutegi barruan filmatzen da. Landare-mintegia da eta ekoizpena ere bai, eta bikoiztasun hori da funtsezkoa: baratze komertzial batean negutegiak gauza bakarra egiten du; etxeko, instituzio, terapia edo ekoizpen baratze batean "funtzio hirukoitza, bostkoitza izan dezake, norberak eman nahi dizkion funtzioak".

Han tabakoa hazten da uda betean, kudeaketa agroekologikoarekin: bertan ekoiztutako biosarrerak eta nekazaritza organikoan onartutako merkataritza-sarreraren bat, diatomea-lurra bezala. Ondorioa da ingurune eraldatu batean ekoiztu daitekeela kalitatez, osasunez eta eragin txikiarekin.

Tabako-landarea negutegi barruan, hazkunde betean. Kudeaketa agroekologikoa, bertan ekoiztutako biosarrerekin.

Eta teknikoa dirudien bereizketa bat, hala ez dena. Lurra loreontziak betetzeko erabiltzen denean, lur izateari uzten dio eta substratu bihurtzen da: bere azken tokira joan aurretik denbora batez egongo den labore baten euskarria. Konposta, lurra, hondarra, perlita, bermikulita, zonaldeko eskuragarritasunaren arabera. Gomendioa errepikatzen da: materia organiko asko, bizitza asko, lasaitasuna ematen duena eta trinkotzen ez dena.

Almazigoak dituzten edukiontzia. Lurra loreontziak betetzera pasatzen denean lur izateari uzten dio: substratua da, ondoren bere azken tokira joango den labore baten euskarria.

Negutegi barruan, udako laborearen eta landare-kutxen artean. Espazio berak mintegi eta ekoizpen lana egiten du.

Edonon eman daitekeen eskola bat

Agro arloko diplomaturak, bere ardatzen artean, agroekologia lantzen du espazio txikietan: balkoia, patioa, terraza, jantokia, kartzela. Eskola hau itzulpenik gabe egokitzen da hor. Irakasten duena ez dago lurraren tamainaren arabera, ezta zerekin hasten den ere —hondakinak, asfaltoa—, sekuentzia baten arabera baizik: babesten duen ingurua begiratzea, lurra elikatzea, neurtzea, estaltzea eta ez desegitea.

Formakuntza komunitate osoari zabalik dago, Unidad Penal N°15 de Batán barruan zein kanpoan, eta Universidad Liberté-k Cooperativa Liberté-rekin batera eskaintzen duen proposamenaren parte da.

CÓMO CITAR

Cooperativa Liberté. (2026). "Baratzea: ekosistema erresiliente bat": Mauricio Matías Navarrok baratze-eskola bat eman zuen zeru zabaleko gela batean. Cátedra Libre, Universidad Liberté. <https://cooperativaliberte.coop/eu/noticias/catedra-libre-el-huerto-un-ecosistema-resiliente>

Cátedra Libre publica la versión escrita y completa de las clases de la Universidad Liberté, abierta a toda la comunidad. Versión online: <https://cooperativaliberte.coop/eu/noticias/catedra-libre-el-huerto-un-ecosistema-resiliente>